

U stánků na levnou krásu

JOSEF FULKA

Já měl vždycky pocit, že filosof by se neměl moc zviditelňovat. Daňový poplatník si myslí, že mu darmo ujdáme chleba (a může se mu člověk divit?), a když i takoví ti příznivěji nalaďení lidé zjistí, že jste filosof, začnou se jednoho hned ptát na smysl života a podobné věci, o kterých nic nevím. Stane se ale, že někdy člověk musí s kůží na trh. V červnu se v Letňanech konal Veletrh vědy, a protože ke stánku nikdo nechtěl jít a chodily úpěnlivé prosby od vrchnosti, tak jsem se přihlásil, že tam spánembohem na jedno odpoledne půjdu.

Všude tam bylo plno stánků všelijakých ústavů Akademie věd, až oči přecházely. Přírodní vědy to měly snadné, tam vířily všelijaké atomy, bublaly barevné tekutiny a lidé mrkali na drát. Filosofický ústav má celkem rozumnou politiku spočívající v tom, že veřejnosti co nejnázorněji předvede nějaký pokud možno hmatatelný filosofický problém. Letos se jednalo o tzv. tramvajové dilema. Radši si to vygooglujte, ale principiálně jde o to, že po kolejích jede

vagon. Pokud ho necháte jet a nic neuděláte, přejeďte řekněme pět lidí, kteří pracují na kolejích. Pokud přehodíte výhybku, vagon odbočí a zabije jen jednoho člověka. Otázka zní, jestli tu výhybku přehodíte, nebo ne. No a pak se dělají různé barvitě obměny. Ten jeden člověk může být například váš příbuzný, manžel, tchyně nebo tak něco, což dělá rozhodování těžším. Je tam taky fyzičtější možnost, že musíte do někoho strčit, aby spadl na koleje a ten vagon zastavil (a identita těch strkaných lidí se rovněž může měnit od neznámého bezdomovce až po vaši přítelkyni). Tohle všechno jsem si našel den předtím na Wikipedii, abych byl v obraze, v mezích možností se to našprtal a šel jsem.

U stánku stojí kolega G., známá veselá kopa. Je vedro a oba se potíme jak vrata od chlíva. A u toho stánku jsou namouvěru skutečně modýlky kolejí, vagonky, maličcí panduláčci na těch kolejích, ale vedle taky jedna motorka v životní velikosti (která ovšem nejedí) a před ní různé židle. Jsem od kolegy poučen, že po výkladu se zájemci mohou na tu motorku posadit, zavřít oči, představovat si, jak jedou, před nimi sedí na židlích skuteční lidé a oni mohou točit říditky podle svého etického rozpoložení. A dáváme se do práce.

Věřte mi nebo ne, nejvíc se to líbilo dětem. Spíše než etické dilema měly pochopitelně úspěch hlavně ty vláčky samotné, ale přesto holčičky a chlapečci s gustem dumali, jestli by nechali přejet maminku nebo tatínka. Ovšem někteří rodiče nám, pravda, zakazovali ten

problém dětem vykládat, aby dětičky neměly zlé sny. Kolega G. je nejen známá veselá kopa, ale taky opravdový kamarád, takže většinou přenechává hezké dívky k obsluze mně. Jedna z nich při pomyslné jízdě na motorce omylem přejela svou kamarádku a vyvolalo to všeobecné veselí všech přítomných zevlounů, hehehe, hahaha. Akorát to dotýčné děvče z toho bylo trošku přešlé. To druhé, přejete, tolik ne, takže doufám, že jim to kamarádství vydrží.

Ale byli i jiní, náročnější. Jeden mládenec mi začal vykládat velice složitou teorii o tom, jak vznikla řeč. Zreprodukovat to nedokážu, protože to bylo vážně zašmodrchané. Hrál v tom roli, pokud si vzpomínám, nějaká tlupa pralidí, která v pralese přišla na místo, kde se vyskytují psychotropní látky, nafetovali se, někdo z té skupiny se odštěpil, někam šel, ale pak se zase vrátil, no zkrátka potom začali lidé mluvit. Třásly se mi ruce, potřeboval jsem zoufale cigáro a kafe, ale teorie pořád nekončila. A když jsem já blbec zažertoval, že tomu moc nerozumím, začal mi to mládenec kreslit na papír: Kolečka a šipečky. Po tomto výkonu kolega G. usoudil, že si to cigáro zasloužím, a propustil mě na chvíli ven.

Pak přišla elegantní dáma a nechavši si osvětlit tramvajové dilema, povídá neurčitě: „No tak jestli tímhle trávíte svou pracovní dobu...“ Chuť na špásování mě po předchozí zkušenosti přešla, tak jsem spolknul odpověď, že trávíme pracovní dobu i daleko horšími věcmi. A nejlepší návštěvník přišel

nakonec. Když jsem začal asi po stopadesáté vykládat tlachy o výhybce, zeptal se mě lakonicky, jestli jsem u té výhybky někdy stál. A bylo vymalováno. Ten pán byl opravdový, nefalšovaný strojvůdce. Samozřejmě jsem se už v životě naučil, že v takových případech je lepší nediskutovat a pokud možno to zahrát někam do neurčita. Ale i tak nám pán vysvětlil, že jsme totální hovada, protože na takovouhle vzdálenost (jezdil přitom prstem po modýlcích) žádný vlak neubrzdíme, že tadyhle (píchal prstem do modýlků) jsou zarážky a tadyhle to narazí, vznikne i hmotná škoda a že vůbec celá tahle ptákovina je k ničemu. To už jsem vydával jen takové citoslovce, usmíval se nakřáple a zoufale počítal minuty do konce směny. Ať si probůh někdo nemyslí, že ho chci zesměšňovat, mně je samozřejmě jasné, že on vidí *vlak a koleje*, ne etický problém, ale volno mi v tu chvíli nebylo.

Takto se tedy filosof pokusil prezentovat svou práci lidem. Šichta skončila, dali jsme si s kolegou G. ještě jedno cigáro. Ale stejně, povídá bohorovně kolega, díky té názornosti vypadáme nakonec jako trochu menší blbci, než jsme. A měl pravdu. Představte si, že se na lidi vytasíte třeba s nějakým Deleuzem.

Jak se vyspaly ty děti, o kterých jsem mluvil, to nevím. Ale mně se v noci zdálo o vláčcích. O přejetých maminkách a tatíncích. O těch dvou slečnách, z nichž jedna zabila druhou. O rose na kolejích. Na Filosofickém ústavu jsem byl pochválen, že se angažuju.

Autor je filosof a překladatel.